כ שם בְּשַׁבָּת בַּמִּשְׁנָה. **בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִשְׁכָּנוּ, מֵתָר:** ח (כח) * כ**שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה הַצָּדָן חַיָּב,** (כט) * **וְהַחוֹבֵל** (ל) **בָּהֶם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָצָא מֵהֶם דָּם אֶלָּא נִצְרַר תַּחַת** (ז) [ז] **הָעוֹר,**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ח [ז] הָעוֹר. עַיִן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיִן בְּשׁוּ"ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן כ"ב בְּאֹרֶךְ בְּעִנְיָן זֶה וּבִישׁוּב דִּבְרֵי רַשׁ"י (קו: ד"ה והחובל) וְהָרַמְבַּ"ם (פ"ח ה"ט) שֶׁלְּכְאוֹרָה הוּא נֶגֶד הַשּׁ"ס בְּחֵלֶק (מו:), עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הַלָּכָה

לָמָּה הִשְׁמִיט הַמִּשְׁנָה דְּעַדָּיוֹת (פ"ב מ"ה) הַצָּד נָחָשׁ לִרְפוּאָה חַיָּב, וְנִרְאֶה לִי בְּפִשִׁיטוּת דְּכֵיוָן דְּהָרַמְבַּ"ם (פ"א ה"י) סְבִירָא לֵיהּ דְּמִלְאכָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לְגוּפָהּ חַיָּב עָלֶיהָ, וּבְכָל שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים שֶׁמִּינָן נִצּוֹדִין כָּתַב בְּהֶדְיָא (פ"י הכ"א) דַּאֲפִלּוּ צָדָן שֶׁלֹּא לִצְרָךְ אוֹ לְשֶׁחַט חַיָּב, כֵּן אֲפִלּוּ צַד הַנָּחָשׁ שֶׁלֹּא לִרְפוּאָה גַּם כֵּן חַיָּב, אִם לֹא שֶׁהָיָה בְּצִידָתוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוּ, זֶה מְקֹרֵי לְהָרַמְבַּ"ם כְּמוֹ מִתְעַסֵּק בְּעֶלְמָא דַּאֲפִלּוּ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֶה דְּפָטוּר, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְצוּד כְּלָל רַק לְהַבְרִיחַ מֵעָלָיו, אֲבָל כָּל שְׁנִתְכַּוֵּן לְצוּד אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ כְּלָל חַיָּב, הוֹאִיל שְׁנִתְכַּוֵּן לְצוּד וְצָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם לְהַדְיָא בְּפֶרֶק י' הָלָכָה כ"א, וְהַמִּשְׁנָה דְּקָאָמְרָה לִרְפוּאָה, בְּאֶמֶת סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּדְאִיתָא בְּגְמָרָא שָׁם (קו:). וּבְזֶה נִיחָא לִי גַּם כֵּן מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַפּוֹסְקִים עַל הָרַמְבַּ"ם דְּסְבִירָא לֵיהּ דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה פָּסַק (פ"י הכ"ה) דְּאִם בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוּ מֻתָּר, נֶגֶד גְּמָרָא מְפֹרֶשֶׁת דְּקָאָמַר דְּאִתְיָא הַמִּשְׁנָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְנִדְחַק הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (שם ה"י) דְּסְבִירָא לֵיהּ לְהָרַמְבַּ"ם דְּשִׁמּוּאֵל פְּלִיג אַדְּרַב בָּזֶה, וּלְפִי דְּבָרֵינוּ נִיחָא דְּסְבִירָא לֵיהּ לְהָרַמְבַּ"ם דְּעִקַּר רְאָיַת הַגְּמָרָא דְּהַמִּשְׁנָה סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מִדְּקָאָמְרָה אִם לִרְפוּאָה, אֲבָל הַפֵּיפְיָא בָּאֶמֶת אִתְיָא כְּגוֹ"ל. גַּם מַה שֶּׁהֵבִיא הַגְּמָרָא שָׁם מִפֵּיפְיָא מִדְּקָא דְּאִתְיָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה פָּסַק (פ"י הכ"ה) דְּאִם בִּשְׁבִיל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְצוּד כְּלָל חַיָּב, הוֹאִיל שְׁנִתְכַּוֵּן לְצוּד וְצָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם לְהַדְיָא בְּפֶרֶק י' הָלָכָה כ"א, וְהַמִּשְׁנָה דְּקָאָמְרָה לִרְפוּאָה, בְּאֶמֶת סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּדְאִיתָא בְּגְמָרָא שָׁם (קו:). וּבְזֶה נִיחָא לִי גַּם כֵּן מַה שֶּׁהִקְשׁוּ הַפּוֹסְקִים עַל הָרַמְבַּ"ם דְּסְבִירָא לֵיהּ דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה פָּסַק (פ"י הכ"ה) דְּאִם בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוּ מֻתָּר, נֶגֶד גְּמָרָא מְפֹרֶשֶׁת דְּקָאָמַר דְּאִתְיָא הַמִּשְׁנָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְנִדְחַק הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (שם ה"י) דְּסְבִירָא לֵיהּ לְהָרַמְבַּ"ם דְּשִׁמּוּאֵל פְּלִיג אַדְּרַב בָּזֶה, וּלְפִי דְּבָרֵינוּ נִיחָא דְּסְבִירָא לֵיהּ לְהָרַמְבַּ"ם דְּעִקַּר רְאָיַת הַגְּמָרָא דְּהַמִּשְׁנָה סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מִדְּקָאָמְרָה אִם לִרְפוּאָה, אֲבָל הַפֵּיפְיָא בָּאֶמֶת אִתְיָא כְּגוֹ"ל. גַּם מַה שֶּׁהֵבִיא הַגְּמָרָא שָׁם מִפֵּיפְיָא מִדְּקָא דְּאִתְיָא

(לא) חַיָּב. וּשְׁאָר (מ) שְׁרָצִים (לב) אֵינוֹ חַיָּב הַחוֹבֵל בָּהֶם אֶלָּא אִם כֵּן יָצָא מֵהֶם דָּם, וְהַצָּדָן ל שם בְּתוֹסְפוֹת (ד״ה שלא). מ שם בְּפֶרֶק לְצָרְכָּהּ חַיָּב, (לג) לְשֶׁלֹּא לְצָרְכָּהּ * אוֹ סְתָם, (ט) פְּטוּר אֲבָל אִסּוּר, (לד) * מ״וּלְהַרְמְבַּ״ם חַיָּב: (ה״ב), וְכָתַב הָרַ״ן (לח: ד״ה הצדן ע״ש). דְּלִטַעֲמֵיהּ אָזֵיל דְּפֶרֶק בְּפֶרֶק א׳ (ה״ז) הָמְלַאכְתּוֹ שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ חַיָּב דְּלֹא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

בַּאֵר הֵיטֵב

שֶׁיֵּצֵא דָּם כִּגְרוֹגֶרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִשּׁוּם צוֹבֵעַ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִפְּנֵי נְטִילַת נְשָׁמָה שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְלָזֶה הִסְכִּימוּ רב הַמְפָרְשִׁים. וּבְחוֹבֵל בְּאָדָם אוֹ בִּבְהֵמַת חֲבֵרוֹ דֶּרֶךְ נְקָמָה, הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ח) מְחַיֵּב שְׁעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיִצְרוֹ, וְהָרַאֲבַ״ד פּוֹטֵר עַיִן שָׁם, וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם סִימָן רפ״ח סָ״ק (פ״ג), מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם, וְהוּא הַדִּין בְּקוֹרֵעַ פְּלִיגִי. וְנִרְאֶה לִי דְּחוֹבֵל לְרִפּוּאָה חַיָּב לְכֻלֵּי עָלְמָא עַיֵּן סִימָן שכ״ח (פנ״א סק״ג). מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו): (מ) שְׁרָצִים. כֵּיוָן שֶׁעוֹתֵן רַב, בְּמִהֲרָה נִצְרָר הַדָּם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם חֲבוּרָה: (ט) פְּטוּר. דְּהָוֵי

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

דְּבֵהוּ יֵשׁ שְׁרָצִים שֶׁאֵין לָהֶם עוֹר, וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיֵּצֵא הַדָּם כְּמוֹ שֶׁמְּסִיּם הַמְחַבֵּר, אֲבָל כָּל שֶׁכֵּן דְּיֵשׁ חִיּוּב חֲבָלָה בִּבְהֵמָה חַיָּה וְעוֹף (מד) שֶׁכֻּלָּם יֵשׁ לָהֶם עוֹר וְחַיָּב אֲפִלּוּ בְּנִצְרָר. (מה) וְכָל זֶה מַיְרֵי כְּשֶׁצָּרִיךְ לְדַם הַחֲבָלָה לְכַלְבּוֹ אוֹ לְאֵיזֶה עִנְיָן (מו) אוֹ לַבָּשָׂר שֶׁנִּצְרַר בּוֹ הַדָּם לְהַאֲכִיל לְכַלְבּוֹ עִם דָּמוֹ, דְּאִי לָאו הָכִי הוּא בִּכְלָל מְקַלְקֵל וּפְטוּר. (מז) וְיֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִין דִּלְכִיכְךְ חַיָּב בְּנִצְרָר הַדָּם דְּאֵין זֶה בִּכְלָל קִלְקוּל אֶלָּא תִּקּוּן, שֶׁדֶּרֶךְ הָעוֹלָם לְהַכּוֹתָם כְּדֵי לְהַחֲלִישָׁם שֶׁיִּהְיֶה נוֹחַ לְהַכְבֵּשׁ. [א]וְאִם עָשָׂה חֲבָלָה בְּאָדָם דֶּרֶךְ נְקָמָה אוֹ בִּבְהֵמָה חַיָּה וְעוֹף שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּאֹפֶן זֶה וְיָצָא הַדָּם אוֹ נִצְרַר, דַּעַת הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ח) שֶׁחַיָּב בָּזֶה בְּכָל גַּוְנֵי (מח) כִּי אֵינָנּוּ בִּכְלַל מְקַלְקֵל, וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁשֵּׂב אֶת דַּעְתּוֹ בְּדָבָר זֶה וְיָנוּחַ יְצָרוֹ, וְהוֹאִיל וְחָמְתּוֹ שׁוֹכֶכֶת בְּדָבָר זֶה הֲרֵי הוּא כְּמִתַּקֵּן וְחַיָּב, וְהוּא הַדִּין בְּקוֹרֵעַ בְּחָמָתוֹ, וְהָרַאֲבַ״ד פּוֹטֵר עַיֵּן שָׁם. וּלְכֻלֵּי עָלְמָא אִסּוּר יֵשׁ בָּזֶה דְּכָל הַמְקַלְקְלִין בְּכָל מְלָאכוֹת שַׁבָּת, אַף שֶׁפְּטוּרִין מֵחֲטַאת מִכָּל מָקוֹם אֲסוּרִין, (מט) וְעַל כֵּן יִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לְהַכּוֹת שׁוּם חַי בְּשַׁבָּת הַבָּאָה שֶׁיְּכוֹלִין לְבוֹא לִידֵי חֲבוּרָה כִּי עַל כָּל פָּנִים אִסּוּר יֵשׁ בַּדָּבָר לְכֻלֵּי עָלְמָא, וְהָעוֹלָם נִכְשָׁלִין בָּזֶה. וְכֵן אָסוּר לָחֹךְ שְׁחִין, שֶׁעַל יְדֵי הַחִבּוּךְ מוֹצִיא דָּם שֶׁנִּבְלָע בַּבָּשָׂר וְאִם כֵּן עוֹשֶׂה חֲבוּרָה [מָגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן שכ״ח סָעִיף קָטָן (ל״ד) [ל״ג]]. וְאִם הוּא מַקִּיז דָּם לְאָדָם לִרְפוּאָה כְּשֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה אוֹ בִּבְהֵמָה, חַיָּב לְכֻלֵּי עָלְמָא דְּהוּא בִּכְלַל מְתַקֵּן, וְגַם הוּא מְלָאכָה הַצְרִיכָה לְגוּפָהּ (פ״ז ה״ב). דְּקָאָמַר דְּנִצְרָר הַדָּם חַיָּב, מְשׁוּם צוֹבֵעַ עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּמָה שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו.) [נִרְאֶה לִי לְהַפּוֹאָה, וְהוּא הַדִּין לְכֻלֵּי עָלְמָא, וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּהוּא בִּכְלַל מְתַקֵּן אַף לְהָרַאֲבַ״ד (פ״ת ה״ח), וְגַם דְּהוּא בִּכְלַל מְלָאכָה הַצְרִיכָה לְגוּפָהּ כֵּיוָן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְרַפְּאוֹת עַל יְדֵי חֲבָלָה זוֹ, וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֵר הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק טו), הֵינוּ לְשִׁיטַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּחִיּוּב חוֹבֵל הוּא מִפְּנֵי נְטִילַת נְשָׁמָה, וְעַל כֵּן לֹא אִכְפַּת לָן בְּמַה שֶּׁדַּם הַחֲבָלָה נִתְּז לָאֲוִיר וְיוֹצֵא לְאִבּוּד, וּכְמוֹ שֶׁחַיָּב בְּשׁוֹחֵט מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה לְכֻלֵּי עָלְמָא, אַף שֶׁהַדָּם יוֹצֵא לְאִבּוּד, מְשׁוּם שֶׁעִקַּר בַּצַּוָּאר וְזוֹ הַמְלָאכָה צְרִיךְ לָהּ לְגוּפָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ז) דְּחִיּוּב חוֹבֵל אֵינוֹ מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה, רַק מְשׁוּם מְקַלְקֵל הַדָּם מִמְּקוֹמוֹ וַחֲשִׁיב כְּדָשׁ, אִם כֵּן בְּעִנְיָנוֹ הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לְגוּפָהּ כֵּיוָן שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַדָּם, וּכְעֵין מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסִימָן ש״ל סָעִיף ח׳ לְעִנְיַן חֶלֶב הַמְצֹעָר לְהָאִשָּׁה, שֶׁמֻּתָּרֶת לְהוֹצִיא בְּיָדֶיהָ הֶחֱלֶב עַל הָאֶרֶץ מִטַּעַם שֶׁהוּא מְלָאכָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לְגוּפָהּ, שֶׁשָּׁם אִסּוּרָהּ לְחַלֵּב בְּתוֹךְ כְּלִי הוּא גַּם כֵּן מְשׁוּם מְקָרֵץ שֶׁהִיא תּוֹלְדָה דְּדָאִיתָא בִּכְתוּבוֹת ס׳ (ע״א), וְעַל כָּרְחָךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וְדַע עוֹד; דִּלְכְאוֹרָה לְפִי מַה דְּפָסַק הַמְחַבֵּר לְקַמִּיהּ דְּהַצָּדָן שֶׁלֹּא לְצָרְכָּהּ פָּטוּר, אִם כֵּן עַל כָּרְחָךְ דְּסִבִּירָא לֵיהּ מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ פָּטוּר, אִם כֵּן אַמַּאי מְחַיֵּב בְּחוֹבֵל, הָא הָוֵי מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, וְאֶפְשָׁר דְּסִבִּירָא לֵיהּ לְהַמְחַבֵּר דְּסִתָּם חֲבָלָה הָוֵי מְלָאכָה הַצְרִיכָה לְגוּפָהּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן רע״ח (סק״א) בְּשֵׁם רַשַׁ״ל (כ״ק פ״ח סי׳ כג) לְחַד תֵּירוּצָא עַיֵּן שָׁם. אִי נָמֵי, כֵּיוָן דְּמֵיירֵי הַמְחַבֵּר בְּשֶׁצָּרִיךְ לַדָּם הַחֲבָלָה לְאֵיזֶה עִנְיָן כִּי הֵיכִי דְּלֹא לְהֲוֵי בִּכְלַל מְקַלְקֵל וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ל), אִם כֵּן הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ עַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת שַׁבָּת ק״ו (ע״א) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל בְּחוֹבֵל, עַיֵּן שָׁם, וְכָל שֶׁכֵּן לְיֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁהַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (שם) וְהוּא הַמְאִירִי (קו. ד״ה ולשיטה), בְּוַדַּאי הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ לְסִבָּרְתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהִדְיָא שָׁם, עַיֵּן שָׁם. וְיֵדַע דְּמָה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (שם) דְּכָל הַמְקַלְקְלִין זְכוּ, הֵינוּ אֲפִלּוּ אִם הָיָה מְקַלְקֵל וְגַם מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, וְלִמָּאן דְּסוֹבֵר בְּמְלָאכָה שְׁאֵין צָרִיךְ לְגוּפָהּ, אֲפִלּוּ הָכִי אִסּוּר יֵשׁ בָּזֶה, וּרְאָיָה מִשַּׁבָּת ק״ה עַמּוּד ב׳ בְּקוֹרֵעַ עַל מֵת, דְּאוֹקְמָהּ הַגְּמָרָא לְמַאן דְּמַתְנִיתִין בְּמֵת דְּעָלְמָא, דְּהָוֵי בִּכְלַל מְקַלְקֵל וְגַם מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ לְכֻלֵּי עָלְמָא, עַיֵּן בְּרַשַׁ״י (ד״ה הא במת ור״ה הא ר׳ יהודה) וְתוֹסְפוֹת שָׁם (ד״ה הא), וַאֲפִלּוּ הָכִי שָׁנָה הַמִּשְׁנָה בִּלְשׁוֹן פָּטוּר, דְּהוּא אִסּוּר, כָּכָל פְּטוּרֵי דְּמַתְנִיתִין דְּהוּא אִסּוּר בְּדִמְרִינַן בְּשַׁבָּת ק״ז (ע״א):

* **אוֹ סְתָם. לְכְאוֹרָה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם** (ס״ק יד) **הַטַּעַם מִשּׁוּם הֶרֵ״ן** (לח: ד״ה הצדן), **הַמְעַיֵּן בְּרַ״ן יִרְאֶה שֶׁמְּחַלֵּק, דִּבְשִׁמּוֹנָה שְׁרָצִים שְׁאֵין דַּרְכָּן לְהַזִּיק עַל כֵּן סְתָמָיְרוּהוּ נִצּוֹדִין לְאֵיזֶה צֹרֶךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשְׁאָר סְתָמֵיהוּ נִצּוֹדִין שֶׁלֹּא לְצָרְכָּן רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ, וַהֲוֵי מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ עַיֵּן שָׁם, אִם כֵּן הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת מַתְּר לְכַתְּחִלָּה מִטַּעַם זֶה, דּוּמְיָא דְּמַה שֶּׁהַקֵּל הַמְחַבֵּר בְּסָעִיף ז׳ לְעִנְיַן רְמָשִׂים הַמַּזִּיקִים, וְאַמַּאי כָּתַב דְּפָטוּר אֲבָל אָסוּר, וְאֶפְשָׁר לוֹמַר דְּמָה שֶׁכָּתַב הַמְחַבֵּר בְּסָעִיף ז׳ רְמָשִׂים הַמַּזִּיקִים, הֵינוּ דַּוְקָא דּוּמְיָא דְּנָחָשִׁים וְעַקְרַבִּים שֶׁנִּשִּׁיכָתָן קָשָׁה מְאֹד, וְלָכֵךְ הִתִּירוּ חֵ״ל הָאִסּוּר דִּמְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה, וְלֹא דְּמֵי לְפָרוּעַ דְּבְסָעִיף ט׳ דָּגִם כֵּן נִשִּׁיכָתוֹ קָלָה, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הֲלֹא עוֹמֵד עַל בְּשָׂרוֹ וְעוֹקְצוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא, אִם לֹא דְּהַשְׁרָץ רַק אַחֲרָיו לְהַזִּיקוֹ דְּבָזֶה בְּוַדַּאי מַתְּר לְצוֹדוֹ, וְאֶפְשָׁר אֲפִלּוּ לְהָרְגוֹ וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף י׳, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְקַמִּיהּ (ד״ה ולהרמב״ם) עוֹד יָשׁוּב עַל זֶה:

בְּאוּר הַלָּכָה

מָקוֹם נֶעְקָר מִמָּקוֹם חֲבוּרָה, **וּלְפִי זֶה בְּעִנְיַן שֶׁיָּצָא דָּם כְּשִׁעוּר גְּרוֹגֶרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְעִנְיַן חִיּוּב חֲטָאת כְּמוֹ בְּדָשׁ, גַּם אִם חָבַל בְּשָׁרוֹ לְאַחַר מִיתָה וְיָצָא דָּם, חַיָּב** [כֵּן כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק טו) וְהוֹכִיחַ זֶה מִגְּמָרָא (עה.)]. **וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּחִיּוּבָא דְּחוֹבֵל הוּא מֵחֲמַת נְטִילַת נְשָׁמָה שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁחָבַל, כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ, וְאִם כֵּן לֹא בְּעִנְיַן שִׁעוּרָא, וְרֹב הַפּוֹסְקִים הִסְכִּימוּ לָזֶה,** הֵינוּ רַשַׁ״י בְּפֶרֶק אֵלּוּ טְרֵפוֹת דַּף מ״ו (ע״ב ד״ה מי) [וְעַיֵּן בְּפֶרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים בַּמִּשְׁנָה (קו.) בְּרַשַׁ״י שָׁם (ד״ה והחובל), וּמִשְּׁמָע דִּבְחַלִּין חָזַר רַשַׁ״י וְהִסְכִּים לְטַעַם זֶה] וְהָרַמְבַּ״ן (קו. ד״ה מתני׳) וְהָרַשְׁבָּ״א (קו. ד״ה הצדן) וְהָרִיטְבָּ״א (שם ד״ה מתני׳) וְהַמְּאִירִי (שם ד״ה אמר המאירי), וְגַם הַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים (שם ד״ה שמנתם) הִסְכִּימוּ דְּטַעַם זֶה עִקָּר. **וּמִכָּל מָקוֹם פְּעָמִים שֶׁחִיּוּב אַף מִשּׁוּם צוֹבֵעַ, כְּגוֹן שֶׁנִּצְטַבֵּעַ הָעוֹר כְּשִׁעוּר צְבִיעָה עַל יְדֵי הַדָּם שֶׁנִּתְקַבֵּץ תַּחְתָּיו מִן הַחֲבָלָה** [וְיֵשׁ לוֹ אֲיָזֶה צָרְךְ בְּצְבִיעָה זוֹ, גַּן הַקִּרְיֵעַ הָרַשְׁבָּ״א בְּחִדּוּשָׁיו (שם), וּבֵאַר בָּזֶה הֵירוּשַׁלְמִי (פ״ז ה״ב) דְּקָאָמַר דְּנִצְרָר הַדָּם חַיָּב, מִשּׁוּם צוֹבֵעַ עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּמָה שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו.) [נִרְאֶה לִי לְהַפּוֹאָה, וְהוּא הַדִּין לְכֻלֵּי עָלְמָא, וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּהוּא בִּכְלַל מְתַקֵּן אַף לְהָרַאֲבַ״ד (פ״ת ה״ח), וְגַם דְּהוּא בִּכְלַל מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ כֵּיוָן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְרַפְּאוֹת עַל יְדֵי חֲבָלָה זוֹ, וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֵר הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק טו), הֵינוּ לְשִׁיטַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּחִיּוּב חוֹבֵל הוּא מִפְּנֵי נְטִילַת נְשָׁמָה, וְעַל כֵּן לֹא אִכְפַּת לָן בְּמַה שֶּׁדַּם הַחֲבָלָה נִתְּז לָאֲוִיר וְיוֹצֵא לְאִבּוּד, וּכְמוֹ שֶׁחַיָּב בְּשׁוֹחֵט מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה לְכֻלֵּי עָלְמָא, אַף שֶׁהַדָּם יוֹצֵא לְאִבּוּד, מְשׁוּם שֶׁעִקַּר בַּצַּוָּאר וְזוֹ הַמְלָאכָה צְרִיךְ לָהּ לְגוּפָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ז) דְּחִיּוּב חוֹבֵל אֵינוֹ מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה, רַק מְשׁוּם מְקַלְקֵל הַדָּם מִמְּקוֹמוֹ וַחֲשִׁיב כְּדָשׁ, אִם כֵּן בְּעִנְיָנוֹ הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה שְׁאֵין צָרִיךְ לְגוּפָהּ כֵּיוָן שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַדָּם, וּכְעֵין מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסִימָן ש״ל סָעִיף ח׳ לְעִנְיַן חֶלֶב הַמְצֹעָר לְהָאִשָּׁה, שֶׁמֻּתָּרֶת לְהוֹצִיא בְּיָדֶיהָ הֶחֱלֶב עַל הָאָרֶץ מִטַּעַם שֶׁהוּא מְלָאכָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לְגוּפָהּ, שֶׁשָּׁם אִסּוּרָהּ לְחַלֵּב בְּתוֹךְ כְּלִי הוּא גַּם כֵּן מְשׁוּם מְקָרֵץ שֶׁהִיא תּוֹלְדָה דְּדָאִיתָא בִּכְתוּבוֹת ס׳ (ע״א), וְעַל כָּרְחָךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וְדַע עוֹד; דִּלְכְאוֹרָה לְפִי מַה דְּפָסַק הַמְחַבֵּר לְקַמִּיהּ דְּהַצָּדָן שֶׁלֹּא לְצָרְכָּהּ פָּטוּר, אִם כֵּן עַל כָּרְחָךְ דְּסִבִּירָא לֵיהּ מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ פָּטוּר, אִם כֵּן אַמַּאי מְחַיֵּב בְּחוֹבֵל, הָא הָוֵי מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, וְאֶפְשָׁר דְּסִבִּירָא לֵיהּ לְהַמְחַבֵּר דְּסִתָּם חֲבָלָה הָוֵי מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן רע״ח (סק״א) בְּשֵׁם רַשַׁ״ל (כ״ק פ״ח סי׳ כג) לְחַד תֵּירוּצָא עַיֵּן שָׁם. אִי נָמֵי, כֵּיוָן דְּמֵיירֵי הַמְחַבֵּר בְּשֶׁצָּרִיךְ לַדָּם הַחֲבָלָה לְאֵיזֶה עִנְיָן כִּי הֵיכִי דְּלֹא לְהֲוֵי בִּכְלַל מְקַלְקֵל וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ל), אִם כֵּן הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ עַיֵּן בְּתוֹסְפוֹת שַׁבָּת ק״ו (ע״א) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל בְּחוֹבֵל, עַיֵּן שָׁם, וְכָל שֶׁכֵּן לְיֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁהַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (שם) וְהוּא הַמְּאִירִי (קו. ד״ה ולשיטה), בְּוַדַּאי הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ לְסִבָּרְתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהִדְיָא שָׁם, עַיֵּן שָׁם. וְיֵדַע דְּמָה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (שם) דְּכָל הַמְקַלְקְלִין זְכוּ, הֵינוּ אֲפִלּוּ אִם הָיָה מְקַלְקֵל וְגַם מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, וְלִמָּאן דְּסוֹבֵר בְּמְלָאכָה שְׁאֵין צָרִיךְ לְגוּפָהּ, אֲפִלּוּ הָכִי אִסּוּר יֵשׁ בָּזֶה, וּרְאָיָה מִשַּׁבָּת ק״ה עַמּוּד ב׳ בְּקוֹרֵעַ עַל מֵת, דְּאוֹקְמָהּ הַגְּמָרָא לְמַאן דְּמַתְנִיתִין בְּמֵת דְּעָלְמָא, דְּהָוֵי בִּכְלַל מְקַלְקֵל וְגַם מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ לְכֻלֵּי עָלְמָא, עַיֵּן בְּרַשַׁ״י (ד״ה הא במת ור״ה הא ר׳ יהודה) וְתוֹסְפוֹת שָׁם (ד״ה הא), וַאֲפִלּוּ הָכִי שָׁנָה הַמִּשְׁנָה בִּלְשׁוֹן פָּטוּר, דְּהוּא אִסּוּר, כָּכָל פְּטוּרֵי דְּמַתְנִיתִין דְּהוּא אִסּוּר בְּדִמְרִינַן בְּשַׁבָּת ק״ז (ע״א):

* **אוֹ סְתָם. לְכְאוֹרָה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם** (ס״ק יד) **הַטַּעַם מִשּׁוּם הֶרֵ״ן** (לח: ד״ה הצדן), **הַמְעַיֵּן בְּרַ״ן יִרְאֶה שֶׁמְּחַלֵּק, דִּבְשִׁמּוֹנָה שְׁרָצִים שְׁאֵין דַּרְכָּן לְהַזִּיק עַל כֵּן סְתָמָיְרוּהוּ נִצּוֹדִין לְאֵיזֶה צֹרֶךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשְׁאָר סְתָמֵיהוּ נִצּוֹדִין שֶׁלֹּא לְצָרְכָּן רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ, וַהֲוֵי מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ עַיֵּן שָׁם, אִם כֵּן הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת מַתְּר לְכַתְּחִלָּה מִטַּעַם זֶה, דּוּמְיָא דְּמַה שֶּׁהַקֵּל הַמְחַבֵּר בְּסָעִיף ז׳ לְעִנְיַן רְמָשִׂים הַמַּזִּיקִים, וְאַמַּאי כָּתַב דְּפָטוּר אֲבָל אָסוּר, וְאֶפְשָׁר לוֹמַר דְּמָה שֶׁכָּתַב הַמְחַבֵּר בְּסָעִיף ז׳ רְמָשִׂים הַמַּזִּיקִים, הֵינוּ דַּוְקָא דּוּמְיָא דְּנָחָשִׁים וְעַקְרַבִּים שֶׁנִּשִּׁיכָתָן קָשָׁה מְאֹד, וְלָכֵךְ הִתִּירוּ חֵ״ל הָאִסּוּר דִּמְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה, וְלֹא דְּמֵי לְפָרוּעַ דְּבְסָעִיף ט׳ דָּגִם כֵּן נִשִּׁיכָתוֹ קָלָה, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הֲלֹא עוֹמֵד עַל בְּשָׂרוֹ וְעוֹקְצוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא, אִם לֹא דְּהַשְׁרָץ רַק אַחֲרָיו לְהַזִּיקוֹ דְּבָזֶה בְּוַדַּאי מַתְּר לְצוֹדוֹ, וְאֶפְשָׁר אֲפִלּוּ לְהָרְגוֹ וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף י׳, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְקַמִּיהּ (ד״ה ולהרמב״ם) עוֹד יָשׁוּב עַל זֶה:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מד) כֵּן מוּכָח בְּשַׁבָּת דַּף ק״ח (ע״א): **(מה)** כֵּן כָּתַב הָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ז) שָׁפָסַק כְּרַבִּי יוֹחָנָן לְגַבֵּי רַבִּי אַבָּהוּ תַּלְמִידוֹ (קו.): **(מו)** פְּרֵי מְגַדִּים (א״א ס״ק טו): **(מז)** הַמְּאִירִי בְּשַׁבָּת ק״ו (ע״א ד״ה ולשיטה): **(מח)** וּלְעִנְיַן אִי חֲבָלָה הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָהּ עַיֵּן בְּאוּר הַלָּכָה (ד״ה והחובל), וְקוֹרֵעַ בְּחֲמָתוֹ אֲפִלּוּ לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם (פ״י ה״י) דְּהוּא מְתַקֵּן, תְּלוּי זֶה בְּדִין מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ אִם חַיָּב אוֹ פָּטוּר, וְהָרַמְבַּ״ם לְשִׁיטָתוֹ דִּסְבִירָא לֵיהּ מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ חַיָּב: **(מט)** שֶׁאֲפִלּוּ בְּמַפִּיס מָרְקָא שְׁהִתִּירוּ חַ״ל מְשׁוּם צַעֲרָא, אֲפִלּוּ הָכִי הַזְּהִיר הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן שכ״ח סָעִיף קָטָן ל״ב שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁלֹּא יָבִיא לִידֵי חֲבוּרָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ: **(נ)** רַשַׁ״י שַׁבָּת ק״ז עַמּוּד ב׳ (ד״ה נצרר): **(נא)** פְּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה לְהָרַמְבַּ״ם (פי״ד מ״א) וְכֵן מַשְׁמַע מֵרַשַׁ״י שָׁם דִּבּוּר הַמַּתְחִיל מְנַיִן, וְזֶהוּ כַּוָּנַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק שז) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְשָׁאַר, וְהֶבֵיא יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש רבינו) וְהֵשִׁ״ז (סק״ח) הִתְעַתִּיקוּ פְּרוּשׁ הָרַ״ן (לח: ד״ה שמנתם) [פְּרֵי מְגַדִּים (משב״ז סק״ח)]: **(נב)** דְּזֶהוּ גַּם כֵּן בִּכְלַל שְׁלֹא לְצָרְכָּהּ, כֵּן מוּכָח מֵהָרַמְבַּ״ם (פ״י הכ״א): **(נג)** מֵאִירִי (קו: ד״ה השולה). **וְאִם הֶעֱלָה אוֹתוֹ מִן הַסַּפָּל שֶׁל מַיִם שֶׁהוּא נָצוּד וְעוֹמֵד שָׁם וְהִנִּיחוֹ עַד שֶׁנִּתְיַבֵּשׁ כָּעָלִי, חַיָּב מִשּׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה לְבַד** [גְּמָרָא (שם) וּכְפֵרוּשׁ רַשַׁ״י שָׁם (ד״ה חייב) עַיֵּן שָׁם]: **(נד)** שָׁם, וּפְלָא עַל הָרַמְבַּ״ם (פ״א ה״א) שֶׁהִשְׁמִיט מֵימְרָא זוֹ: **(נה)** מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז): **(נו)** כֵּן

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו״ע הרב (סט״ז) כתב שהחובל באדם שהוא אויבו וחפץ בדם היוצא ממנו שיראה נקמה באויביו הוי מלאכה הצריכה לגופה.

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

ט (י) **פַּרְעוֹשׁ** (לה) **הַנִּקְרָא בַּרְגו"ת בִּלְשׁוֹן עֲרָב,** (לו) [נ]**אָסוּר** (יפ) **לְצוּדוֹ** (לז) [ס]**אֶלָּא אִם כֵּן הוּא עַל בְּשָׂרוֹ** (יכ) **וְעוֹקְצוֹ,** (לח) * [ע]**וְאָסוּר** (יג) **לְהָרְגוֹ.** הַגָּהּ: וְאַף (לט) *לא יִמְלְלֶנּוּ בְּיָדוֹ שֶׁמָּא יַהַרְגֶנּוּ, אֶלָּא יִטְלֶנּוּ

נ שַׁבָּת ק"ז (ע"ב) בְּבָרַיְתָא וּכְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. ס שָׁם בְּתוֹסְפוֹת (ד"ה הצד). ע טור מַהָ דְּרַב אַשִׁי שָׁם.

בֵּאוּר הֲלָכָה

כֵּינָן שֶׁכְּבָנָתוּ רַק לְהַבְרִיחַ אוֹתוֹ מֵעָלָיו שֶׁלֹּא יִזִּיקֵנוּ, וְאִם כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ דִּסְתָם שְׂרָצִים נִצּוֹדִין כְּדֵי שֶׁלֹּא יִזִּיקוּ, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה, וְכֵן הִקְשָׁה הַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּחִדּוּשָׁיו. **אֲמָנָם לְאַחַר הָעִיּוּן נִרְאֶה לִי שְׁאֵינָהּ קַשְׁיָא כְּלָל, דְּהָא כָּל טַעַם הָרַמְבַּ"ם** (פ"י הכ"ה) **שֶׁמְּתִיר בְּהָא דְּסָיְיף זׄ, אַף דִּבְעָלְמָא סְבִירָא לֵיהּ מִלְּאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ חַיָּב, הוּא מִשּׁוּם דְּהָוֵי בִּכְלַל מִתְעַסֵּק בְּעָלְמָא לְהַנָּצֵל מִנִּשִּׁיכָתוֹ, וְזֶה שֶׁיָּדַן רַק כְּשֶׁמְּכַוֵּן בְּעֵת הַצֵּידָה בְּשָׁבִיל זֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁצּוֹדְנוֹ סְתָמָא אוֹ אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ, הוֹאִיל וּמִכָּל מָקוֹם נִתְכַּוֵּן לְצוּד, לֹא יִתְבַּטֵּל שֵׁם צֵידָה בְּשָׁבִיל דִּסְתָמֵיהוּ דְּהָנֵי שְׂרָצִים נִצּוֹדִין בְּשָׁבִיל שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ.** וּכְשֶׁהִתְעַיֵּן הַיטֵב תִּמְצָא כָּל זֶה בְּלָשׁוֹן הַצַּח שֶׁל הָרַמְבַּ"ם שָׁם וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּפֶרֶק י׳ הֲלָכָה כ"א, אֶחָד שְׁמוֹנָה שְׂרָצִים הָאֲמוּרִין בַּתּוֹרָה וְאֶחָד שֶׁאֵר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים שֵׁשׁ לְמִינֵי צֵידָה, הַצָּד אֶחָד מִכָּלָּן בֵּין לְצָרְכּוֹ בֵּין שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ אוֹ לְשַׂחֵק בָּהֶן חַיָּב, הוֹאִיל וְנִתְכַּוֵּן לְצוּד וְצָד, שְׁמִלְאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ חַיָּב עָלֶיהָ עַד כָּאן דִּבְרָיו, וּבְדִין כ"ה כָּתַב, רְמָשִׂים הַמְּזִיקִים כְּגוֹן נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם מִמִּיתִין, הוֹאִיל וְנוֹשְׁכִין מֻתָּר לְצוּד אוֹתָם בְּשַׁבָּת, וְהוּא שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְהִנָּצֵל מִנְּשִׁיכָתָן וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, הֲרֵי דְּמַצְרִיךְ כַּוָּנָה דַּוְקָא אֲפִלּוּ בְּאוֹתָן הַמִּינִים שֶׁדַּרְכָּן לְהַזִּיק וּבְוַדַּאי סְתָמָא נִצּוֹדִין כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ, וְעַל קָרְחָךְ מִשּׁוּם דְּשֵׁם מִתְעַסֵּק אֵינוֹ מַנָּח עַל זֶה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא כִּוֵּן בְּפֹרֶשׁ. **גַּם בְּדִבְרֵינוּ יוֹסֵר הַקָּשְׁיָא שֶׁהִקְשִׁינוּ לְעֵיל** (ד"ה או) **עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ אַמַּאי, כָּתַב דְּאָסוּר אֲבָל אָסוּר, וְהָא מִתְּחִלָּה כָּתַב בְּסָעִיף זׄ דִּבְשָׁבִיל שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוֹ מֻתָּר, וְהָכִי נַמִּי דִּכְוָתֵיהּ, אֲבָל לְפִי דִּבְרֵינוּ נִיחָא, דְּלֹא הֻצְרַךְ רַק כְּשֶׁנִּתְכַּוֵּן בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוֹ, אֲבָל לֹא כְּשֶׁנִּתְכַּוֵּן לְצוּד אַף דְּצֵידָה שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ הָיְתָה, הָוֵי מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ וְאָסוּר עַל כָּל פָּנִים מִדְּרַבָּנָן:**

ט * וְאָסוּר לְהָרְגוֹ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק לח) דְּכָתַבְנוּ דְּחַיָּב עַל זֶה מִשּׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה, כֵּן כָּתַב הַמְּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יט), וְכֵן, מִשְׁמֵע. בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה וה"ר יוסף) דְּהוּא סְבִירָא לֵיהּ לְדִירְאָ' דְּשַׁחֲרָה הַקּוֹפָצַת שֶׁלָּנוּ הוּא הַפַּרְעוֹשׁ הָאָמוּר בַּגְּמָרָא (קו:) דְּחַיָּב עָלֶיהָ לִדְבָרֵי הַכֹּל, וְכֵן מִשְׁמַע מִבַּאוּר הַגְּרַ"א [וְדִלְא כִּפְרִי מְגַדִּים (משׁ"ז סק"ו) דְּרָצָה לוֹמַר דִּמְחַבֵּר סְפוּקֵי מִסְפָּקָא לֵיהּ]. וּמַה שֶּׁכָּתַב בִּלְשׁוֹן אָסוּר וְלֹא קָאָמַר דְּהָהוֹרְגוֹ חַיָּב, מִשּׁוּם דְּכַוָּנַת הַמְחַבֵּר הוּא דַּאֲפִלּוּ בְּאֹפֶן דְּעוֹקְצוֹ, וְרוֹצֶה לְהָרְגוֹ מִשּׁוּם זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲקָצֶנּוּ עוֹד, אֲפִלּוּ הָכִי אָסוּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומש"כ ואסור) דְּבְהָדְיָא, וּבְאֹפֶן זֶה בְּוַדַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ לִגּוּפוֹ שֶׁל הַפַּרְעוֹשׁ וְהָוֵי לֵיהּ מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, וּלְרֹב הַפּוֹסְקִים פָּשׁוּט מַחֲשָׁבַת, אֲבָל מָכָל מָקוֹם אִיסּוּרָא יֵשׁ לְכָלֵי עָלְמָא, כָּל זֶה מִשְׁמַע מִבַּאוּר הַגְּרַ"א וְהוּא פָּשׁוּט. וּמַה שֶּׁאָמַר בִּגְמָרָא דְּפַרְעוֹשׁ חַיָּב עָלֶיהָ לְדִבְרֵי הַכֹּל, הַיְינוּ כְּשֶׁצָּרִיךְ לָהֶן לְאֵיזֶה דָּבָר, דְּבָנָה אֲפִלּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּפוֹטֵר בְּצֵידָה מוֹדֶה בְּהַרְיגָה דְּחַיָּב, אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶן כְּלָל, תְּלִיָּא בְּפִלּוּגְתָּא דְּמִלְאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ. וְכֵבָר מָכַרְתָּ כְּתַב בְּהָנָדְיָא דְּדַעַת הָרִי"ף כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמִכָּל מָקוֹם הָבִיא הָרִי"ף (לח:) דְּהָהוֹרְגוֹ פַּרְעוֹשׁ חַיָּב. וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (שם) וְלֹא דְּמֵי לְצֵידָה דִּמְקַלִּינָן בְּעוֹקְצוֹ, הַיְינוּ לְפִי שֶׁאֵין בְּמִינוֹ נָצוּד וְלַיְלָא אָסוּר דְּאוֹרַיְיתָא כְּלָל בָּזֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּהֲרִיגָה דִּכְשֶׁצָּרִיךְ לְגוּפוֹ חַיָּב, לָכֵן לֹא מְקַלִּינָן בְּשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹ:

*** לֹא יִמְלְלֶנּוּ. וְעַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס"ק לט). **וְהִנֵּה [א]בְּסֵפֶר אֵלִיָּה זוֹטָא** (ס"ק יד) **מְצַדֵּד לְהַקֵּל בְּמִלְּיָה וּכְעֵין זֶה כָּתַב גַּם כֵּן בְּסִפְרוֹ אֵלִיָּה רַבָּה** (ס"ק כג), **וְהֵיינוּ כְּשֶׁעוֹקְצוֹ דְּאִי לָאו הָכִי אָסוּר לְלָקְחוֹ בְּיָדוֹ מִשּׁוּם צִידָה, וְגַם יֵזְהַר שֶׁלֹּא יִמְלְלֶנּוּ בְּדַחַק דְּיָכוֹל לְהַנִּיחַ עַל הָאָרֶץ וְכַדְפָרֵשׁ רַשׁ"י** (יב. ד"ה מולל) **עַל הָא דְּאָמְרוּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַהַרֹג עַיִן שָׁם. וְהִנֵּה אַף דְּאֵלִיָּה רַבָּה הֵבִיא שֶׁהָרַ"ן** (ה. ד"ה אמר) **הוּא מַהַמַּקְלִין בְּמִלְּיָה וְכֵן הָרַמְבַּ"ן** (יב. ד"ה הא דאמרינן) **וְהָרַשְׁבָּ"א** (שם ד"ה מדאמרינן) **וְהָרִיטְבָ"א** (שם ד"ה ההורג), **מִכָּל מָקוֹם לְמַעֲשֶׂה נִרְאֶה שֶׁאֵין לְהָקֵל בָּזֶה** אַחֲרֵי דְּדַעַת רַשׁ"י (יב. ד"ה מולל) **וְהַתּוֹסָפוֹת** (שם ד"ה נוטל) **וְהָרֹא"שׁ** (פ"א סי' כט) **וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם** (נתיב יב ח"י) **בְּהָדְיָא מִלְּתֵיהּ דְּאוֹרַיְיתָא כְּלָל בָּזֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּהֲרִיגָה דִּכְשֶׁצָּרִיךְ לְגוּפוֹ חַיָּב, לָכֵן לֹא מְקַלִּינָן בְּשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹ:**

לֹא יִמְלְלֶנּוּ. וְעַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק לט). **וְהִנֵּה [א]בְּסֵפֶר אֵלִיָּה זוֹטָא** (ס"ק יד) **מְצַדֵּד לְהָקֵל בְּמִלְּיָה וּכְעֵין זֶה כָּתַב גַּם כֵּן בְּסִפְרוֹ אֵלִיָּה רַבָּה** (ס"ק כג), **וְהֵיינוּ כְּשֶׁעוֹקְצוֹ דְּאִי לָאו הָכִי אָסוּר לְלָקְחוֹ בְּיָדוֹ מִשּׁוּם צִידָה, וְגַם יֵזְהַר שֶׁלֹּא יִמְלְלֶנּוּ בְּדַחַק דְּיָכוֹל לְהַנִּיחַ עַל הָאָרֶץ וְכַדְפָרֵשׁ רַשׁ"י** (יב. ד"ה מולל) **עַל הָא דְּאָמְרוּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַהַרֹג עַיִן שָׁם. וְהִנֵּה אַף דְּאֵלִיָּה רַבָּה הֵבִיא שֶׁהָרַ"ן** (ה. ד"ה אמר) **הוּא מַהַמַּקְלִין בְּמִלְּיָה וְכֵן הָרַמְבַּ"ן** (יב. ד"ה הא דאמרינן) **וְהָרַשְׁבָּ"א** (שם ד"ה מדאמרינן) **וְהָרִיטְבָ"א** (נתיב יב ח"י) **בְּהָדְיָא מִלְּתֵיהּ דְּאוֹרַיְיתָא כְּלָל בָּזֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּהֲרִיגָה דִּכְשֶׁצָּרִיךְ לְגוּפוֹ חַיָּב, לָכֵן לֹא מְקַלִּינָן בְּשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹ:**

בְּאֵר הֵיטֵב

מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ. הָעֲלָה דְּג מִן הַפָּפָל שֶׁל מַיִם וְהִנִּיחוֹ עַד שֶׁיִּבַּשׁ כְּשֶׁלָּעַ בֵּין סְנַפִּירָיו, חַיָּב מִשּׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה דְּשׁוּב אֵינוֹ יָכוֹל לְחָיוֹת. רַמְבַּ"ם (פי"א ה"א), גְּמָרָא (קז:). וְאִם כֵּן צָרִיךְ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יְצַוֶּה לְאֵינוֹ יְהוּדִי לְטֹל דָּג מִן הַחֲבִית שֶׁל מַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁיָּרֵא שְׁמֵיהוּת. מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יז): **ט (י) פַּרְעוֹשׁ.** הֵינוּ הַשַּׁחֲרָה הַקּוֹפֶצֶת וּפֹרֶה וְרָבָה, דַּיְלָפִינַן מִמַּשְׁקֵן 'אֵילִים מְאָדָּמִים', מָה אֵלִים פָּרִים וְרָבִים אַף כָּל שֶׁפָּרֶה וְרָבָה לְכָךְ חַיָּבִים עַל הֲרִיגַת הַפַּרְעוֹשׁ, אֲבָל כִּנָּה הַלְּבָנָה אֵינָהּ פָּרָה וְרָבָה, אֶלָּא בָּאָה מֵעֲצַת הָאָדָם, אֵין חַיָּבִים עַל הֲרִיגָתָהּ אֲבָל אָסוּר מֵחֲמַת גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַהַרְגֶנָּה כְּמוֹ פַּרְעוֹשׁ, וְעַיֵּן בְּתוּשְׁבֹּת חוֹת יָאִיר סִימָן קס"ד: **(יא) לְצוּדוֹ.** אֲבָל אֵין חַיָּב עַל צִידָה, כֵּיוָן דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁאֵין בְּמִינוֹ נָצוּד: **(יב) וְעוֹקְצוֹ.** מִשְׁמַע דְּאִם הוּא עַל בְּשָׂרוֹ וְאֵינוֹ עוֹקְצוֹ, אוֹ שֶׁהוּא עַל חֻלּוֹקוֹ מִבְּפָנִים, אָסוּר לְצוּדוֹ, אֲבָל יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמֻתָּר לְטָלוֹ מֵעַל בְּגָדָיו מִבְּפָנִים. מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יח). וְטַ"ז (סק"ח) כָּתַב לְעִנְיַן הֲלָכָה, כָּל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְהַפִּילוֹ לָאָרֶץ בְּלִי נְטִילָה בְּיָד בְּקַלּוּת, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת כֵּן אִם הִיא עַל חֻלּוֹקוֹ מִבְּפָנִים, אֲבָל אִם הוּא לְבוּשׁ בְּבָתֵּי שׁוֹקִים וְקָשֶׁה לוֹ לְהַפִּיל הַפַּרְעוֹשׁ אִם לֹא יִטְלֶנּוּ בְּיָד תְּחִלָּה, הַסּוֹמֵךְ עַל הַפְּקִילִין לֹא הִפְסִיד, וְכֵן אֲנוּ רוֹאִים מֵרֹב הָעוֹלָם שֶׁעוֹשִׂין כֵּן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ עַיֵּן שָׁם: **(יג) לְהָרְגוֹ.** וְהַהוֹרְגוֹ חַיָּב. וּבִתְשׁוּבַת חוֹת יָאִיר סִימָן קס"ד אוֹסֵר לְזָרְקוֹ בְּמַיִם, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְצָרְכּוֹ, כָּל שֶׁנִּתְכַּוֵּן לִמְלָאכָה, דְּסְבִירָא לֵיהּ מְלָאכָה שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְגוּפָהּ חַיָּב עָלֶיהָ. (מ) וְרֹב הַפּוֹסְקִים פּוֹסְקִים כְּדַעַת הָרִאשׁוֹנָה דְּפָטוּר מַחֲשָׁאת, (נמ) מִשּׁוּם דְּבָעִינַן מְלָאכָת מַחֲשֶׁבֶת, וְאָסוּר מִדְּרַבָּנָן: **ט (לה) הַנִּקְרָא בַּרְגוּת.** הֵינוּ הַשַּׁחֲרָה הַקּוֹפֶצֶת: **(לו) אָסוּר לְצוּדוֹ.** אַף דְּהוּא דָּבָר שֶׁאֵין בְּמִינוֹ נָצוּד, עַל כָּל פָּנִים אָסוּר מִדְּרַבָּנָן וְכַנַ"ל בְּסָעִיף ג׳, וְאִצְטְרִיךְ לְאִשְׁמְעִינָן לְאַפּוּקֵי מִדַּעַת אֵיזֶה מִן הַפּוֹסְקִים דְּסָבְרֵי דְּאַף זוֹ הִיא בִּכְלַל מַאֲכֶלֶת (נט) שֶׁמֻּתָּר לְצוּדָהּ וּלְהָרְגָהּ. וְאִם הוּא סָפֵק לוֹ בַּלַּיְלָה אִם הוּא כְּנָה אוֹ פַּרְעוֹשׁ, (ס) מֻתָּר לְצוּדָהּ (סא) וְאָסוּר לְהוֹרְגָהּ. (סב) וּמֻתָּר לְכַפּוֹת הַבְּגָדִים מִפַּרְעוֹשִׁים בְּשַׁבָּת, אַף יְזַהֵר שֶׁלֹּא יִטְלֹם בְּיָדוֹ דְּהוּא בִּכְלַל צִידָה, רַק יַפִּילֵם מֵעָלָיו: **(לז) אֶלָּא אִם כֵּן הוּא עַל בְּשָׂרוֹ וְכוּ'.** הֵינוּ דְּמִשּׁוּם צַעֲרָא דְּעָקִיצָה לֹא גָּזְרוּ רַבָּנָן עַל אִסּוּר צִידָה, וּמֻתָּר לְצוּדוֹ וּלְהַשְׁלִיכוֹ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב עוֹקְצוֹ [מִגֵּן אַבְרָהָם (ס"ק יח), וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ"א דְּהַאי עוֹקְצוֹ דַּוְקָא הוּא]. (סג) וְיֵשׁ מִקִּלִּין גַּם כְּשֶׁהוּא עַל חֻלּוֹקוֹ מִבְּפָנִים, לְטָלוֹ בְּיָדוֹ וּלְהַשְׁלִיכוֹ פֶּן יָבֹא לִידֵי עֲקִיצָה, וְאִם אֶפְשָׁר לוֹ לְהַפִּילוֹ לָאָרֶץ בְּלִי נְטִילָה בַּיָּד, בְּוַדַּאי נָכוֹן לְהַחְמִיר בָּזֶה: **(לח) וְאָסוּר לְהָרְגוֹ.** הַטַּעַם דְּמַחֲלִקִינַן בֵּין פַּרְעוֹשׁ לְכָנָּה הוּא, דְּכָל מְלָאכוֹת דְּשַׁבָּת מִמִּשְׁכָּן יָלְפִינַן לָהֶן, (סד) וְיָלְפִינַן מִיתַת כָּל בַּעֲלֵי חַיִּים לְחִיּוּב, מִשְׁחִיטַת אֵילִים מְאָדָּמִים שֶׁהָיוּ בְּמִשְׁכָּן בִּשְׁבִיל עוֹרוֹתֵיהֶן, וְלָאו דַּוְקָא עַל יְדֵי שְׁחִיטָה דְּהוּא הַדִּין עַל יְדֵי הַכָּאָה וַחֲנִיקָה אוֹ נְחִירָה וְכָל כִּי הַאי גַּוְנָא, כֵּיוָן שֶׁבָּא עַל יְדֵי זֶה נְטִילַת נְשָׁמָה חַיָּב, וְאָמְרִינַן מָה אֵילִים מְאָדָּמִים שֶׁפָּרִים וְרַבִּים אַף כָּל שֶׁפָּרִים וְרַבִּים, לְאַפּוּקֵי כִּנָּה דְּאֵינָהּ בָּאָה מִזְּכָר וּנְקֵבָה אֶלָּא בָּאָה מִן הַזֵּעָה לֹא חֲשִׁיבָא בְּרִיָּה, (סה) אֲבָל פַּרְעוֹשׁ אַף עַל פִּי שֶׁגַּם הִיא אֵינָהּ פָּרָה וְרָבָה, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁהֲוָיָתָהּ מִן הֶעָפָר יֵשׁ בָּהּ חִיּוּת כְּאִלּוּ נִבְרָא מִזָּכָר וּנְקֵבָה, וְחַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם נְטִילַת נְשָׁמָה, וַאֲפִלּוּ אִם הַפַּרְעוֹשׁ עוֹקְצוֹ אָסוּר לְהָרְגוֹ: **(לט) לֹא יִמְלְלֶנּוּ.** לְהַתִּישׁ כֹּחָן שֶׁלֹּא יַחְזְרוּ אֵלָיו, וְעַיֵּן בְּסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק כג) מָה שֶׁכָּתַב בָּזֶה:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

מְצַדֵּד הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יז) וְכֵן בִּנְשָׁמַת אָדָם (ח"ב כלל לא סק"א) עַיֵּן שָׁם: **(מ)** אֵלִיָּה רַבָּה (סק"כ) וְכֵן בְּהַגְּרַ"א: **(נמ)** חֲגִיגָה י׳ (ע"ב): **ט (נמ)** רַשְׁבָּ"א (יב. ד"ה ופרעוש) וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים: **(ס)** כֵּן מַשְׁמַע מַעוֹלַת תָּמִיד (סק"י) וּפְרִי מְגַדִּים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם (ס"ק כא) עַיֵּן שָׁם: **(סא)** דְּהוּא חֲשַׁשׁ דְּאוֹרַיְיתָא, דְּהַהוֹרֵג פַּרְעוֹשׁ חַיָּב [וְעַיֵּן בִּכְרֵי יְצִיר (שם) **שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם הַגְּאוֹן רַבִּי מֵאִיר דְּהָיָה מְנַסֶּה אִם עוֹמֶדֶת שָׁרִי, דְּדֶרֶךְ הַשְׁחָרָה לִקְפֹץ].** וְאַף דְּהוּא מְלָאכָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, אַפְשָׁר מִשּׁוּם דְּעָקְרוּ הוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא. **וּמִכָּל מָקוֹם בְּרֹאשׁ שְׁאֵין מְצוּי שָׁם פַּרְעוֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, יֵשׁ לְעַיֵּן בָּזֶה:** (סב) וּמִכּוֹח מַרְא"שׁ (פ"א סי' כט): **(סג)** כֵּן מוּכָח **ט"ז** (סק"ח). וְעַיֵּן **בְּאֵלִיָּה רַבָּה** (סי"ק כב) **שֶׁמְּצַדֵּד לִפְסֹק כְּהַט"ז בְּאִם הוּא עַל בְּשָׂרוֹ דְּמִצוּי לָבֹא לִידֵי**

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו"ע הרב (סי"ט) סתם לְהַחְמִיר כְּדַעַת הָרַמְ"א.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah